

Kirkerådet
Postboks 799 Sentrum

0106 OSLO

Dato: 09.02.2017

Vår ref: 17/01670-3

Deres ref:

Svar på høring om ordning for utpeking av biskoper

Stavanger bispedømmeråd takker for den tilsendte høringen om ordning for utpeking av biskoper.

I møte 13. mars 2017 gjorde bispedømmerådet følgende vedtak:

Stavanger bispedømmeråd vedtar den foreslåtte uttalelsen i høringen om utpeking av biskoper, med de endringene som ble vedtatt i møtet.

Høringsuttalelsen har dermed følgende tekst:

1. Innledning

Kirkerådet har sendt ulike alternativer til ordning for utpeking av biskop på høring. Stavanger bispedømmeråd har mottatt et høringsbrev og et høringsnotat der ulike alternativer er beskrevet.

Kirkerådet skisserer tre hovedalternativer i høringsnotatet.

- En valgordning, der resultatet av den kirkelige avstemmingen avgjør hvem som blir biskop
- Å opprette et særskilt tilsettingsorgan som peker på hvem som skal bli biskop
- At dagens ordning i hovedsak videreføres.

I Stavanger bispedømmeråd er det ingen av medlemmene som har tatt til orde for tilsetting i et særskilt tilsettingsorgan.¹ Et flertall i rådet ønsker at biskoper utpekes gjennom en valgordning, mens et mindretall i rådet ønsker at det valgte Kirkerådet har myndigheten til å peke ut hvem som skal bli biskop.

¹ Etter bispedømmerådets vurdering følger biskopenes selvstendighet av tjenesteordning og kirkeorganisering, ikke av hvem som tilsetter biskopene. Et særskilt tilsettingsorgan vil ikke utgjøre noen forskjell i forhold til dette. Et eventuelt tilsettingsorgan vil også ha sin kilde i det samme kirkedemokratiet og den samme rådsstrukturen som biskopen skal utøve sin tjeneste sammen med. Av det følger det heller ingen særskilt selvstendighet. Det valgte Kirkerådet er valgt av Kirkemøtet – og det vil også de nasjonale medlemmene i det særskilte tilsettingsorganet være. Medlemmene av bispedømmerådene er også medlemmer av Kirkemøtet.

Etter vår vurdering vil derfor et særskilt tilsettingsorgan være en unødvendig komplisert struktur. Det vil også føre til at en viktig funksjon samles på færre hender, i et organ som er mindre transparent og kan være sårbart for maktspill i utpekingen av medlemmer.

2. Biskopen velges gjennom avstemming blant de stemmeberettigede.

Et flertall i bispedømmerådet legger vekt på det samlede votumet fra de stemmeberettigede, lokalt og nasjonalt. Gjennom avstemmingen gir disse til kjenne hvem de ønsker som biskop. Flertallet i bispedømmerådet mener resultatet av avstemmingen skal avgjøre hvem som blir biskop.

En slik ordning vil sikre både lokal og nasjonal forankring for biskopen. Utvalget av stemmeberettigede gir en balansert vurdering fra kvalifiserte og berørte aktører, og denne vurderingen bør ikke kunne overprøves av et annet organ.

Denne ordningen gir biskopen tydelig legitimitet i menighetene og blant dem biskopen skal tjenestegjøre overfor, særlig dersom ordningen utformes slik at den som blir biskop, skal ha minst 50 prosent oppslutning blant de stemmeberettigede.

Gjennom nominasjonen sikrer bispedømmerådet at de som deltar som kandidater i avstemmingen, er velegnede til å fylle rollen som biskop.

Protokolltilførsel fra mindretallet

Medlemmene Gyrid Espeland, Leif Christian Andersen, Aslaug Lovise Kongshavn og Anne Lise Ådnøy har følgende protokolltilførsel:

«Et mindretall i Stavanger bispedømmeråd ønsker at det valgte Kirkerådet skal ha myndighet til å utpeke biskop. Det valgte Kirkerådet har et naturlig demokratisk mandat til dette, som utøvende organ for Kirkemøtet.

Mindretallet vektlegger behovet for å gjøre det endelige valget ut fra en helhetsvurdering av kandidatene. Etter mindretallets syn, bør også hvordan kandidatene framstår gjennom intervjuer og referanser være viktig for det endelige valget av biskop. Dette gir et større rom for å bli kjent med kandidatene og vurdere dem etter deres samlede kvalifikasjoner og profil. Avstemmingen er viktig, men det endelige valget bør skje ut fra en helhetsvurdering der avstemmingen inngår som et viktig moment.»

3. Konsekvenser av det grunnleggende valget.

Valget av ordning vil ha konsekvenser for utnevningsprosessen. Ved en valgordning vil informasjonen til de stemmeberettigede bli enda viktigere enn i dag. Denne informasjonen, kjennskapen til kandidatene og hvordan kandidatene framstår i det offentlige gjennom valgperioden, vil være grunnlaget for de stemmeberettigedes beslutninger.

En valgordning vil favorisere godt likte og godt kjente kandidater lokalt og nasjonalt. Det bør derfor også etableres egnede rammer der samtlige kandidater, også de som er mindre kjente, men like fullt godt kvalifiserte, får anledning til å presentere seg godt for de stemmeberettigede. Med en valgordning bør kirken derfor bruke mer ressurser på informasjonsarbeid ved bispevalg enn i dag.

Det er også et kjent fenomen, i både avstemminger og sentrale utnevninger, at kirkepolitiske spørsmål kan ha mye å si for resultatet. Dette er både ønskelig og legitimt, men innebærer samtidig en risiko for at personlige egenskaper kommer i bakgrunnen. I utøvelsen av bispetjenesten er lederegenskaper, formidlingsevne, faglig kompetanse, relasjonelle ferdigheter og kjennskap til hverdagen i menighetene svært viktig, så gjennom både nominasjonen og kirkens informasjon til de stemmeberettigede bør det sikres at også disse sidene ved kandidatene kommer fram.

4. Kommentarer til enkeltspørsmål i høringen

4.1. Regional og nasjonal representasjon i nominasjons- og utnevningsprosessen.

Stavanger bispedømmeråd ser positivt på at 1-3 representanter fra Kirkerådet tiltrer bispedømmerådet med talerett i nominasjonsprosessen, for å sikre at nasjonale hensyn blir ivaretatt.

Ved utpeking av biskop i Kirkerådet vil det skape større sammenheng i prosessen dersom medlemmer av bispedømmerådet tiltrer Kirkerådet når utnevningen skal skje. Deltakelse fra bispedømmerådet vil kunne bidra med opplysninger og vurderinger fra nominasjonsprosessen, og dette kan være til stor nytte når Kirkerådet skal fatte sine beslutninger. Det vil også i større grad enn i dag vise at de lokale vurderingene blir hørt. Stavanger bispedømmeråd vil derfor foreslå at to representanter fra det aktuelle bispedømmerådet tiltrer Kirkerådet i utnevningssaken, med talerett i møtet.

4.2. Nominasjon, kjønn og kirkepolitisk representativitet.

Det er viktig å videreføre bestemmelser om at nominasjonen skal ivareta en representativ bredde i kirkelig profil og kjønns sammensetning blant kandidatene.

Dette er viktig både prinsipielt og praktisk. Det er ikke nominasjonen som skal avgjøre valget, det er det velgerne som skal gjøre. Praktisk vil en balansert nominasjon fungere bedre som et grunnlag for avstemming. Dersom det f.eks. er et sterkt ønske om en biskop med en bestemt profil i bispedømmet, vil kandidater med den aktuelle profilen tjene på å ikke måtte dele stemmer med flere andre kandidater.

Uheldige utslag av flere kandidater som likner hverandre, kan også utlignes ved å benytte preferansevalg som valgordning. Da kan velgerne tilkjennegi hvem de ønsker dersom førstevalget deres ikke får oppslutning, og ordningen for preferansevalg vil da sikre at den som til slutt blir valgt, er representativ i forhold til den samlede velgermassens ønsker.

Stavanger bispedømmeråd vil derfor be Kirkerådet vurdere preferansevalg som alternativ i valgordningen for biskoper og legge vurderinger knyttet til dette alternativet fram for Kirkemøtet når saken skal avgjøres.

I Stavanger bispedømme har vi erfaringer med at vi gjerne ønsker å rekruttere kvinner til bispetjeneste, men at mange kvinner sier nei. Våre erfaringer tilsier derfor at det i praksis kan skape problemer å kreve at en nominerer flere enn minst én kandidat av hvert kjønn.

4.3. Supplerende nominasjon

Ordningen med supplerende nominasjon er en viktig demokratisk sikkerhetsventil. Ordningen innebærer en viss risiko for at mindre egnede kandidater kan komme inn i prosessen via en sidedør og fungerer derfor best dersom et eget organ, ikke et valg, til slutt avgjør hvem som blir biskop. Likevel bør det også være anledning til supplerende nominasjon ved bispevalg, for å sikre at nominasjonen er representativ.

Stavanger bispedømmeråd ber også Kirkerådet vurdere om det skal innføres krav til at en viss andel av forslagsstillerne må komme fra flere prostier.

4.4. Avstemmingsprosedyre i bispedømmerådet

Dersom Kirkerådet skal utpeke biskop, bør bispedømmerådet benytte samme avstemmingsordning som tilsatte og menighetsråd når det skal uttale seg etter den rådgivende avstemmingen. Dette vil si at medlemmene i bispedømmerådet rangerer tre kandidater fra første- til tredjeplass, med tre poeng til førsteplass, to til andreplass og ett poeng til tredjeplass. Dette vil gi et mer representativt resultat enn flertallsvoteringer over hver plass i bispedømmerådets rangering.

Antall kandidater bør som i dag begrenses til fem. Dette er et tilstrekkelig antall til å få en bredde av egnede kandidater, men begrenser samtidig hvor mange dyktige og viktige medarbeidere som skal involveres og utsettes for en såpass krevende prosess. Det fører også til at velgernes stemmer ikke spres på for mange kandidater.

4.5. Avtroppende biskops rolle

Høringsnotatet foreslår at avtroppende biskop fratrer prosessen med utpeking av ny biskop. Stavanger bispedømmeråd støtter dette forslaget (jf. 6.2, § 2).

4.6. Stemmeberettigede ved rådgivende eller avgjørende avstemminger

Stavanger bispedømmeråd mener dagens avstemmingsordning for menighetsråd fungerer godt og kan beholdes.

Høringsnotatet reiser spørsmålet om hvem som skal stemme på nasjonalt nivå. I dag stemmer proster og professorer i teologiske fag. Høringsnotatet peker på at det også kan vurderes om Kirkemøtets medlemmer skal stemme.

Stavanger bispedømmeråd mener det er problematisk å gi Kirkemøtets medlemmer myndighet ut over den Kirkemøtet har som samlet organ, i møte. Det er også problematisk å la medlemmer av det berørte bispedømmerådet stemme to ganger. Ved utnevning i Kirkerådet, som er valgt av og ansvarlig overfor Kirkemøtet, vil det at Kirkemøtets medlemmer har stemt også kunne virke førende på Kirkerådets endelige behandling på en uheldig måte.

Stavanger bispedømmeråd tilrår derfor at ved utnevning i Kirkerådet går Kirkemøtets innflytelse, som i dag, gjennom det valgte Kirkerådets endelige avgjørelsesmyndighet. Ved valg av biskop bør det være sittende biskoper, det valgte Kirkerådet, landets domproster og visse teologiske professorer og ledere av praktisk-teologiske seminarer som stemmer på nasjonalt nivå.

Notatet peker på at det har blitt flere teologiske professorer. Den historiske bakgrunnen for at professorene stemmer, er at professorene hadde god kjennskap til landets prester og kunne vurdere de aktuelle kandidatenes teologiske kompetanse og profil. Til en viss grad kan det også være tilfelle i dag. At bispetjenesten innebærer læreansvar, gjør teologisk kompetanse og vurderingsevne til en viktig kvalifikasjon til bispetjenesten, og teologiske professorer vil trolig ha fokus på dette i sin stemmegivning.

Det kan likevel vurderes om alle teologiske professorer ved Teologisk fakultet, Menighetsfakultetet og VID vitenskapelige høgskole fremdeles bør ha stemmerett. Det er særlig professorer i Det nye testamente, kirkehistorie, systematisk teologi og praktisk teologi som arbeider med kirkens læregrunnlag og normer for kirkelig tjeneste. Dersom det er ønskelig å begrense hvor mange professorer som har stemmerett, kan en avgrensning til de mest relevante fagområdene være en vei å gå. De aktuelle professorene må selvsagt også være medlemmer av Den norske kirke.

Som nevnt bør prostene erstattes av landets domproster, for å ikke gi prostegruppen uforholdsmessig stor vekt.

Stavanger bispedømmeråd mener også at dagens vekting i hovedsak bør videreføres. Selv om ikke vektingen til nå har gitt store utslag, er den prinsipielt viktig og en sikring mot potensiell ubalanse. Den endelige vektingen bør avgjøres etter valget av stemmeberettigede, men bør ende med samme profil og balanse som i dag.

4.7. Avstemmingsprosedyre for de stemmeberettigede.

Høringsnotatet foreslår at det ikke skal stilles krav til at man stemmer på tre kandidater. Ved dagens valgordning tror Stavanger bispedømmeråd bortfallet av dette kravet vil føre til mer taktisk stemmegivning, noe som igjen kan skape ubalanse i avstemmingsresultatet. Dagens krav bør derfor beholdes.

Stavanger bispedømmeråd ønsker at valg av biskop avvikles som preferansevalg. Denne ordningen sikrer at valgresultatet blir representativt ut fra velgernes samlede votum. Faglig sett er ordningen anerkjent som en rettferdig og tjenlig ordning ved personvalg, og den sikrer at velgernes samlede

kirkepolitiske ønsker blir tatt på alvor, ved at de som ikke får sitt førstevalg, også påvirker resultatet gjennom sine videre preferanser. Stemmegivningen blir mindre sårbar for tilfeldige skjevheter som kan oppstå ved at noen kandidater likner hverandre.

Av hensyn til kandidatene og lengden på prosessen vil det også være en fordel å unngå en andre valgomgang.

Kommunikasjonsutfordringene ved preferansevalg er overkommelige i den typen valg dette handler om. De kan løses ved henvisning til hvorfor preferansevalg er valgt som ordning og klar veiledning om hvordan man stemmer.

4.8. Uttalelser fra biskopene

Ved utpeking i Kirkerådet synes Stavanger bispedømmeråd behovet for biskopenes vurderinger er større enn ulempene ved ordningen. Denne ordningen kan derfor fortsette som i dag.

I en ren valgordning bør biskopenes stemmer vektas som minst 1/3 av de nasjonale stemmene.

4.9. Åremål

Stavanger bispedømmeråd mener ikke det er behov for å etablere en åremålsordning for preses. Ordningen fungerer godt i dag, og hensyn til funksjonstid og egnethet bør tas i forbindelse med valg av preses.

Tittelen bør fortsatt være preses.

Det kan tenkes personer med kvalifikasjoner som gjør dem skikket til å gå inn i rollen som preses uten forutgående erfaring som biskop. Dette hører til unntakene, men i tilfelle slike personer finnes, bør ikke ordningen blokkere for at de kan bli valgt.

Med vennlig hilsen

Jorunn Kraft Vistnes e.f.
stiftsdirektør

Geir Skårland
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Vedlegg:
Uttalelse fra Stavanger bispedømmeråd.docx

Mottakere:
Kirkerådet

Postboks 799
Sentrum

0106 OSLO